

Dr hab. Anna Zachorowska-Mazurkiewicz, prof. UJ
Instytut Ekonomii, Finansów i Zarządzania
Uniwersytet Jagielloński
Ul. Łojasiewicza 4
30-348 Kraków
e-mail: anna.zachorowska@uj.edu.pl
tel. 12 664 57 95

Kraków, 2025-12-29

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Krzysztofa Turka pt. Problem uzgodnienia ekonomii dobrobytu z ekonomią behawioralną w ujęciu historyczno-metodologicznym

Recenzję wykonano na zlecenie Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 21 października 2025 roku. Podstawą sporządzenia recenzji w zakresie merytorycznym jest *Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn.zm.).

Ocena pracy

1. Uwagi wstępne

Ocenie podlega praca doktorska w formie rozprawy przygotowana pod kierunkiem naukowym promotora dr hab. Wojciecha Gizy, prof. UEK oraz promotora pomocniczego dr hab. Tomasza Kwarciańskiego, prof. UEK. Recenzowana praca liczy 161 stron, w tym strony 146-161 zawierają bibliografię. Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów i zakończenia. W

bibliografii wykazano 164 źródła, jednak nie jest to bibliografia pełna, do czego odniosę się w dalszej części recenzji.

2. Ocena zasadności podjęcia tematu

Recenzowana rozprawa podejmuje próbę wykazania znaczenie rozważań metodologicznych dla rozwiązania problemów występujących w teorii ekonomii w oparciu o problem uzgodnienia ekonomii dobrobytu z ekonomią behawioralną. Autor przeprowadza wielowymiarową analizę, która pozwoliła mu na przekonujące uzasadnienie tego stanowiska. Analiza prowadzona jest w trzech wymiarach. Po pierwsze, Doktorant przedstawia historyczno-metodologiczną analizę ekonomii dobrobytu, do której dokłada również opis ekonomii behawioralnej. Druga warstwa analizy dotyczy relacji między ekonomią pozytywną, ekonomią normatywną a sztuką ekonomii – podziału zaproponowanego przez Johna N. Keynesa (1891) i przywołanego w tekstach Davida Colandera (1992). W tej warstwie mgr Turek szczegółowo analizuje trzy tradycje metodologiczne: nominalizm metodologiczny, realizm pragmatyczny oraz fizykalizm pozytywistyczny. Wreszcie trzecia warstwa analizy dotyczy debat odnoszących do problemu uzgodnienia – sprzeczności pomiędzy założeniami ekonomii dobrobytu a odkryciami ekonomii behawioralnej. Wszystkie te warstwy nałożone na siebie pozwalają Panu Krzysztofowi Turkowi uzasadnić swoje stanowisko – metodologia ma znaczenie.

Praca stanowi również dobry przykład prowadzenia badań teoretyczno-metodologicznych. Analizy przedstawione w rozprawie odnoszą się do rozwoju programów badawczych w myśli ekonomicznej. Przedmiotem badań są tradycje metodologiczne i ich przełożenie na rozwój ekonomii dobrobytu. W pracy przedstawiono wpływ przyjęcia określonych tradycji metodologicznych na rozwój myśli ekonomicznej. Oczywiście tak postawiony problem stanowił przedmiot rozważań wielu wybitnych ekonomistów, zarówno tych analizowanych przez Doktoranta (przykładowo Blaug, Colander, Friedman), jak i tych reprezentujących inne szkoły myśli ekonomicznej (Lawson 2003, Dow 1985). Jednak wkład własny Doktoranta w rozwój dyscypliny jest wyraźny i dotyczy problemu uzgodnienia. W pracy wykazano, iż istnienie tego problemu zależne jest od przyjętej tradycji metodologicznej i w zasadzie wiąże się jedynie z jedną z nich. W mojej opinii nowatorstwo recenzowanej rozprawy

przejawia się również w specyficznym odwróceniu punktu widzenia na rolę metodologii. Metodologia „przez wielkie M” pozwala bowiem wykazać spójność koncepcji, które wydają się być w sprzeczności, a więc wykorzystana została do rozwiązania praktycznego problemu występującego w teorii ekonomii.

3. Cel i pytania badawcze

Cel pracy sformułowano prawidłowo i odnosi się on do systematyzacji współczesnej debaty dotyczącej problemu uzgodnienia ekonomii dobrobytu z odkryciami ekonomii behawioralnej. Systematyzacja została przeprowadzona poprzez osadzenie debaty w kontekście historyczno-metodologicznym. Autor wskazuje również jako cel pracy sformułowanie konstruktywnych ram dla spójnego teoretycznie i użytecznego praktycznie połączenia dorobku ekonomii dobrobytu i ekonomii behawioralnej.

W rozprawie poza celem głównym sformułowano również pytania badawcze. We wstępie Autor przedstawia poza trzema pytaniami głównymi również i sześć pytań szczegółowych. Pytania te dobrze przedstawiają etapy prowadzonych badań. Pytanie pierwsze dotyczy założeń ekonomii dobrobytu, a konkretnie które z nich są sprzeczne z odkryciami dokonanymi w ramach ekonomii behawioralnej. Czyli jest to pytanie o powstanie problemu uzgodnienia, które dodatkowo ma wykazać, czy wszystkie szkoły rozwinięte w ramach ekonomii dobrobytu pozostają w sprzeczności ze szkołą behawioralną. Pytanie drugie odnosi się do podstaw rozbieżności między stanowiskami sformułowanymi w odpowiedzi na problem uzgodnienia – behawioralną ekonomią dobrobytu, kryterium szans jako wzajemnych korzyści, podejściem instrumentalistycznym oraz tożsamościowym. W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie drugie Autor sięga po kwestie metodologiczne, a konkretnie na relacje między ekonomią pozytywną, normatywną i sztuką ekonomii. Pytanie trzecie odnosi się do kontekstu historyczno-metodologicznego i jego wpływu na rozumienie problemu uzgodnienia. Autor poszukuje nawiązań zarówno do szkół ekonomii dobrobytu, jak i tradycji metodologicznych w analizowanych stanowiskach wobec problemu uzgodnienia.

Zarówno cel rozprawy, jak i pytania badawcze sformułowane są poprawnie. Szczególnie pytania wprowadzają określoną strukturę, dzięki której bogaty materiał przedstawiony w poszczególnych rozdziałach pracy doktorskiej jest bardziej przejrzysty, co ułatwia podążanie

tokiem rozumowania doktoranta. W tym miejscu pojawiają się w mojej opinii pewne nieoczywiste sformułowania, które nie są wyjaśnione w dalszej części rozważań, takie jak analiza jako cel rozprawy, czy nurty ekonomii dobrobytu. Jednak są to kwestie drobne, które można w prosty sposób zweryfikować i które nie wpływają w istotny sposób na merytoryczną stronę pracy.

4. Struktura pracy

Recenzowana praca ma logiczną strukturę podporządkowaną celowi głównemu postawionemu we wstępie pracy. Rozdział pierwszy wprowadza do problemu analizowanego w pracy. Rozdział ten ma charakter analizy historycznej ekonomii dobrobytu w podziale na starą ekonomię dobrobytu Arthura C. Pigou i nową ekonomię dobrobytu, którą współtworzyli, między innymi, John Hicks, czy Paul Samuelson. Z punktu widzenia rozważań podjętych w rozprawie znaczenie ma rozumienie samego dobrobytu w poszczególnych odłamach analizowanej szkoły, gdyż przedstawiona w dalszej części rozdziału ekonomia behawioralna zdaje się podważać wizję nowej ekonomii dobrobytu, w której dobrobyt zwiększa zaspokajanie racjonalnie ujawnionych preferencji. Ta sprzeczność jest źródłem problemu uzgodnienia pomiędzy ekonomią dobrobytu a ekonomią behawioralną.

W rozdziale drugim zaprezentowane zostały główne stanowiska opracowane w odpowiedzi na problem uzgodnienia. Autor wyróżnia w rozdziale behawioralną ekonomię dobrobytu, kryterium szans jako wzajemnych korzyści, podejście instrumentalistyczne oraz podejście tożsamościowe. Podsumowując analizę tych stanowisk Doktorant wskazuje na trzy obszary, których one dotyczą: opisu, oceny i rekomendacji. Relacje między tymi obszarami stanowią jednocześnie klasyczne zagadnienie metodologii ekonomii, która została opisana w kolejnym rozdziale.

Rozdział poświęcony rozważaniom metodologicznym odnosi się jednocześnie do znaczenia, jakie te rozważania mają dla problemu uzgodnienia. Podstawą wyróżnienia analizowanych tradycji metodologicznych jest relacja pomiędzy ekonomią pozytywną, normatywną a sztuką ekonomii. Autor wyróżnia więc trzy tradycje: (1) tradycja Johna S. Milla i Johna N. Keynesa – nominalizm metodologiczny, (2) tradycja Alfreda Marshalla i Arthura C. Pigou – realizm pragmatyczny, oraz (3) tradycja Leona Walrasa oraz Vilfredo Pareto –

fizykalizm pozytywistyczny. Wnioski wypływające z analizy trzech tradycji są kluczowe dla problemu uzgodnienia, gdyż odnoszą się do kwestii znaczenia ocen wartościujących w ekonomii i ich przełożenia na rekomendacje.

Rozdział czwarty skupia się na jednej z trzech przeanalizowanych tradycji. Jest to uzasadnione z jednej strony tym, że fizykalizm pozytywistyczny stał się dominującą tradycją w dyscyplinie w II połowie XX wieku (co zauważa sam doktorant). Z drugiej strony, podejściem w ramach ekonomii dobrobytu, które ukształtowało się pod wpływem tej tradycji metodologicznej jest nowa ekonomia dobrobytu. I to właśnie do tego odłamu ekonomii dobrobytu odnosi się problem uzgodnienia. To w ramach nowej ekonomii dobrobytu utożsamiano dobrobyt z obserwowalną w wyborach realizacją preferencji, których zbiór spełnia warunki teorii racjonalnego wyboru. Na tej podstawie zdefiniowano dobrobyt jako kategorię opisową (ekonomia pozytywna), pozbawioną ocen wartościujących (ekonomia normatywna), która dostarcza wskazówek dla polityki publicznej.

Problem uzgodnienia w zasadzie związany jest z jedną tradycją metodologiczną wykorzystywaną w ekonomii dobrobytu, co pozostawia pozostałe dwie tradycje jako możliwe alternatywy. Jednak Autor wskazuje na jedną z nich jako najlepiej radzącą sobie ze sprzecznością między ekonomią dobrobytu a ekonomią behawioralną i jest to realizm pragmatyczny. Ostatni rozdział rozprawy poświęcony jest więc problemowi uzgodnienia z perspektywy tej właśnie tradycji. Wszystkie przeanalizowane wcześniej stanowiska formułowane w odpowiedzi na problem uzgodnienia odnoszą się do realizmu pragmatycznego. Ekonomia dobrobytu może skorzystać z nowej wiedzy dostarczonej przez ekonomię behawioralną, lecz wymaga do refleksji nad relacjami między opisem, oceną i rekomendacją. Podsumowując swoje rozważania doktorant wskazuje, że realizm pragmatyczny dostarcza odpowiedniej refleksji, która to umożliwia.

W zakończeniu mgr Turek wraca do postawionych we wstępie pytań badawczych i przedstawia odpowiedzi na nie. Ponadto wskazuje, że refleksja metodologiczna może dostarczyć praktycznych rozwiązań, czego przykładem jest rozwiązanie problemu uzgodnienia, który w zasadzie nie jest objawem kryzysu w dyscyplinie, lecz raczej naturalnym, a wręcz pożądanym procesem adaptacji ekonomii do wymogów powiększającej się wiedzy z jednej strony, a wymogów związanych z praktycznym wykorzystaniem tej wiedzy z drugiej. W mojej opinii ważnej jest również i to, że recenzowana praca pokazuje znaczenie podejmowania

rozważań metodologicznych w ramach dyscypliny ekonomia i finanse. John B. Davis (2023) pisał, że rozważania metodologiczne jeszcze nie tak dawno nie były traktowane z należytą powagą przez ekonomistów. Pod koniec XX wieku zaczęło się to zmieniać, a oceniana rozprawa doktorska pokazuje, że zmiana ta przynosi istotne wskazówki dla rozwoju dyscypliny.

5. Metody badawcze i źródła

W rozprawie zastosowano przegląd literatury oraz podejście interpretacyjne ze szczególnym uwzględnieniem kontekstów: historycznego i metodologicznego. Autor w kontekście historycznym wskazuje na historię ekonomii dobrobytu oraz historię debat wokół ekonomii pozytywnej, normatywnej oraz sztuki ekonomii. Ponadto wykorzystana została historia ekonomii z perspektywy problemu uzgodnienia. Na kontekst metodologiczny składają się debaty wokół elementów opisowych, oceniających i rekomendujących. Autor wyróżnia trzy tradycje metodologiczne, które wyznaczają sposoby myślenia o metodologicznych podstawach ekonomii.

W rozprawie nie przedstawiono jednak wykorzystanych procedur badawczych, ani nie wyjaśniono zastosowanej metody. Ani szczegółowo, ani ogólnie. Nie jest wyjaśniony sposób, w jaki dokonano doboru literatury. Ponadto nie wyjaśniono sposobu wyboru zakresu analizy, ani dokonanego wyboru wykorzystanych tradycji metodologicznych. W mojej opinii jest to niezwykle istotny brak. Przykładowo, Autor wyróżnione trzy tradycje metodologiczne, podczas gdy mógł zdecydować się na inny podział, np. stosowany w pracach Dow (1985, 1990), która wyróżnia tradycję euklidesowo-kartezjańską oraz babilońską, do którego to podziału nawiązuje również Stankiewicz (2007), czy rozważania w ramach otwartych i zamkniętych systemów myślenia (Chick & Dow 2001). Zgadzam się, że podział wykorzystany w rozprawie jest odpowiedni dla przeprowadzanych analiz, jednak wyjaśnienia doboru wykorzystanych podejść oraz technik doboru źródeł jest istotnym brakiem.

6. Oryginalność pracy

Przedstawiona praca jest niewątpliwie oryginalna. Po pierwsze, podejmuje oryginalną tematykę związaną z jednej strony z historią myśli ekonomicznej, a z drugiej z metodologią

ekonomii. Połączenie tych dwóch warstw pozwala przedstawić rozwiązanie problemu przedstawionego w pracy. Po drugie, oryginalne jest również zastosowane podejście, w którym metodologia nie jest wykorzystana do zarysowania szerokiego kontekstu w ramach którego prowadzone są dociekania w ramach poszczególnych szkół myśli ekonomicznej, ale metodologia (również i ta przez wielkie M) może być rozwiązaniem konkretnego problemu teoretycznego – jest to odwrócenie tradycyjnego spojrzenia na relacje między metodologią a teorią ekonomii. Po trzecie, oryginalne jest również samo rozwiązanie postawionego problemu uzgodnienia. Niewątpliwie problem ten często interpretowany jest jako wykazanie nieadekwatności założeń wykorzystywanych w modelach ekonomicznych. Autor rozprawy wykazał, iż taka sprzeczność w zasadzie odnosi się jedynie do pewnego odłamu w ramach ekonomii dobrobytu, a sformułowane odpowiedzi na problem uzgodnienia wykorzystujące perspektywę realizmu pragmatycznego umożliwiają współistnienie tych dwóch podejść.

7. Ocena pracy, uwagi krytyczne

Recenzowaną rozprawę doktorską mgr Krzysztofa Turka oceniam niezwykle wysoko. Praca jest niewątpliwie zgodna z dyscypliną naukową, w której prowadzone jest postępowanie. Powyżej wykazałam również oryginalność zaproponowanego rozwiązania postawionego problemu naukowego. Wreszcie przedstawiona praca wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Autora. Szczególnie wysoko oceniam znajomość literatury przedmiotu i umiejętność krytycznego myślenia doktoranta.

Mam jednak kilka uwag krytycznych, z których część już pojawiła się we wcześniejszych fragmentach recenzji. Za największą wadę przedstawionej pracy uważam brak omówienia zastosowanej metody badawczych. Ta uwaga dotyczy zarówno braku wyjaśnienia zasad doboru wykorzystanej literatury, sposobu prowadzenia analiz, czy wręcz wyjaśnienia przyjętych ram koncepcyjnych. Przedstawienie metody badawczej ułatwia odbiór wyników, ale również jest świadectwem wiarygodności i rzetelności badacza.

Moje pozostałe uwagi dotyczą już raczej kwestii edycyjnych. W tej kategorii uwag chyba najważniejsza jest ta, że w bibliografii brakuje części wykorzystanych prac i są to często prace niezwykle istotne dla prowadzonych rozważań, jak np. prace Johna N. Keynesa. Pominiętych prac jest więcej, co niestety utrudnia odpowiednie śledzenie źródeł rozważań. Dodatkowa

uwaga dotyczy stosowanych skrótów. Uważam zabieg z wykazem skrótów za bardzo przydatny, jednak nie rozumiem, dlaczego niektóre skróty są anglojęzyczne – SARP, a inne polskojęzyczne – BED.

Konkluzja

Dokonując ostatecznej oceny recenzowanej pracy Pana Magistra Krzysztofa Turka należy wskazać, iż wykazał się on umiejętnością prowadzenia badań naukowych, w tym formułowania celów i pytań badawczych oraz stosowania metod wykorzystywanych w dyscyplinie ekonomia i finanse. Praca podejmuje istotną i oryginalną tematykę, zastosowana metoda jest prawidłowa, a praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Pomimo wymienionych w poprzednim punkcie niedociągnięć, bardzo pozytywnie oceniam recenzowaną pracę. Oceniana rozprawa doktorska w mojej opinii spełnia ustawowe wymagania zawarte w Dz.U. z 2018 roku (art. 187). Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr. Krzysztofa Turka do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora oraz publicznej obrony dysertacji.

*Podpisuję
z Cencert*

Podpisany elektronicznie przez
Anna Maria Zachorowska-Mazurkiewicz
31.12.2025
16:17:58 +0100

Bibliografia:

Colander, D. (1992), The Lost Art of Economics. *Journal of Economic Perspectives*, 6 (3), s. 191-198.

Chick, V. & S. C. Dow (2005), 'The meaning of open systems,' *Journal of Economic Methodology*, 12 (3): 363-381.

Davis, J. B. (2023), 'Sheila Dow's open systems methodology', w: I. Negru & P. Hawkins (reds) *Economic Methodology, History and Pluralism; Expanding Economic Thought to Meet Contemporary Challenges*. Abington, Oxon, New York, NY: Routledge, s. 31-47.

Dow, S.C. (1985), *Macroeconomic Thought: A Methodological Approach*. Oxford: Blackwell.

Dow, S.C. (1990), 'Beyond dualism,' *Cambridge Journal of Economics*, 14: 143-157.

Keynes, J.N. (1891 [2011]), *The Scope and Method of Political Economy*. Nowy Jork: Routledge.

Lawson, T. (2003), *Reorienting Economics*. Londyn: Routledge.

Stankiewicz, W. (2007), *Historia myśli ekonomicznej*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.